

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (druhého senátu)

5. července 2018*

„Řízení o předběžné otázce – Soudní spolupráce v občanských věcech – Nařízení (ES) č. 44/2001 – Zvláštní příslušnost – Článek 5 bod 3 – Věci týkající se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti – Místo, kde došlo ke škodní události – Místo, kde vznikla škoda, a místo, kde došlo k události, která je příčinou škody – Žaloba na náhradu škody údajně způsobené protisoutěžním jednáním spáchaným v různých členských státech – Článek 5 bod 5 – Provozování pobočky – Pojem“

Ve věci C-27/17,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Lietuvos apeliacinis teismas (Odvolací soud Litvy) ze dne 12. ledna 2017, došlým Soudnímu dvoru dne 19. ledna 2017, v řízení

AB „flyLAL-Lithuanian Airlines“, v likvidaci,

proti

„Starptautiskā lidosta „Rīga“ VAS,

„Air Baltic Corporation“ AS,

za přítomnosti:

„ŽIA Valda“ AB,

„VA Reals“ AB,

Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba,

SOUDNÍ DVŮR (druhý senát),

ve složení M. Ilešič, předseda senátu, A. Rosas, C. Toader (zpravodajka), A. Prechal a E. Jarašiūnas, soudci,

generální advokát: M. Bobek,

vedoucí soudní kanceláře: M. Aleksejev, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 16. listopadu 2017,

* Jednací jazyk: litevština.

s ohledem na vyjádření předložená:

- za AB „flyLAL-Lithuanian Airlines“ R. Audzevičiusem, advokatas,
- za „Starptautiskā lidosta ‚Rīga‘ “ VAS R. Simaitisem, M. Intou a S. Novicka, advokatai,
- za „Air Baltic Corporation“ AS R. Zaščurinskaitē, D. Pāvila a D. Bublienē, I. Norkusem a G. Kaminskasem, advokatai,
- za „ŽIA Valda“ AB a „VA Reals“ AB P. Dockou, advokatas,
- za litevskou vládu D. Kriauciūnasem a R. Dzikovičem, jako zmocněnci,
- za lotyšskou vládu I. Kucina a J. Davidoviča, jako zmocněnkyněmi,
- za Evropskou komisi M. Wilderspinem a G. Meessenem, jakož i A. Steiblyté, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 28. února 2018,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 5 bodů 3 a 5 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42; oprava Úř. věst. 2006, L 242, s. 6).
- 2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi AB „flyLAL-Lithuanian Airlines“ (dále jen „flyLAL“), společností založenou podle litevského práva, která je v likvidaci, jakož i vedlejšími účastnicemi řízení „ŽIA Valda“ AB a „VA Reals“ AB na straně jedné a dvěma společnostmi založenými podle lotyšského práva „Starptautiskā lidosta ‚Rīga‘ “ VAS (dále jen „letišťe v Rize“) a „Air Baltic Corporation“ AS (dále jen „Air Baltic“) na straně druhé, jehož předmětem je žádost o určení, že letišťe v Rize a společnost Air Baltic se dopustily protisoutěžního jednání v rozporu s články 101 a 102 SFEU, a o náhradu jimi způsobené škody.

Právní rámec

Unijní právo

Bruselská úmluva

- 3 Článek 5 úmluvy ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti, uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32), ve znění následných úmluv o přistoupení nových členských států k této úmluvě (dále jen „Bruselská úmluva“), zní takto:

„Osoba, která má bydliště na území některého smluvního státu, může být v jiném smluvním státě žalována:

[...]

3. ve věcech týkajících se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti u soudu místa, kde došlo ke škodn[í] události.

[...]

5. jedná-li se o spor vyplývající z provozování pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny, u soudu místa, kde se tyto složky nacházejí.“

Narizení č. 44/2001

4 Body 11, 12 a 15 odůvodnění narizení č. 44/2001 uvádějí:

„(11) Pravidla pro určení příslušnosti musí být vysoce předvídatelná a založená na zásadě, podle které je příslušnost obecně založena na místě bydliště žalovaného, a musí být na tomto základě vždy určitelná, kromě několika přesně určených případů, kdy předmět sporu nebo smluvní volnost stran opravňuje k použití odlišného hraničního určovatele. Sídlo právnické osoby musí být v narizení samostatně vymezeno tak, aby společná pravidla byla přehlednější a zamezilo se sporům o příslušnost.

(12) Kromě místa bydliště žalovaného by měla existovat i jiná kritéria pro určení příslušnosti, založená na úzké vazbě mezi soudem a právním sporem nebo usnadňující řádný výkon spravedlnosti.

[...]

(15) V zájmu harmonického výkonu spravedlnosti je nezbytné minimalizovat možnost souběžných řízení a zajistit, aby ve dvou členských státech nebyla vydána vzájemně si odporující rozhodnutí.
[...]

5 Článek 2 bod 1 uvedeného narizení, který stanoví obecnou příslušnost soudů státu místa bydliště žalovaného, zní takto:

„Nestanoví-li toto narizení jinak, mohou být osoby, které mají bydliště na území některého členského státu, bez ohledu na svou státní příslušnost žalovány u soudů tohoto členského státu.“

6 Článek 5 uvedeného narizení stanoví:

„Osoba, která má bydliště na území některého členského státu, může být v jiném členském státě žalována:

[...]

3) ve věcech týkajících se protiprávního jednání či jednání, které je postaveno na roveň protiprávnímu jednání, u soudu místa, kde došlo nebo může dojít ke škodn[í] události;

[...]

5) jedná-li se o spor vyplývající z provozování pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny, u soudu místa, kde se tyto složky nacházejí;

[...]

Litevské právo

- 7 Podle článku 782 Civilinio proceso kodeksas (občanský soudní řád) je soud povinen z úřední povinnosti posoudit otázku, zda u něj zahájené řízení spadá do pravomoci litevských soudů.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 8 Litevská letecká společnost flyLAL provozovala lety zejména s odletem a příletem na letišti ve Vilniusu (Litva).
- 9 V roce 2004 lotyšská letecká společnost Air Baltic začala provozovat lety s odletem a příletem na tomto letišti, přičemž část těchto letů měla stejná místa určení jako lety provozované společností flyLAL.
- 10 V důsledku finančních ztrát vstoupila společnost flyLAL do likvidace.
- 11 Společnost flyLAL nabyla přesvědčení, že ji společnost Air Baltic vyloučila z trhu uplatňováním predátorských cen na určitých leteckých linkách s odletem a příletem na letišti ve Vilniusu, které byly financované prostřednictvím slev poskytovaných letištem v Rize (Lotyšsko) ve prospěch společnosti Air Baltic na sazby letištních služeb, a proto se dne 22. srpna 2008 obrátila na Vilniaus apygardos teismas (krajský soud ve Vilniusu, Litva) s žalobu proti společnosti Air Baltic a proti letišti v Rize na náhradu škody údajně způsobené protisoutěžním jednáním, jehož se tyto společnosti dopustily, ve výši 57 874 768,30 eura. Společnost flyLAL rovněž uvedla, že jakmile byla vyloučena z trhu, společnost Air Baltic přesunula většinu letů s příletem a odletem na letišti ve Vilniusu na mezinárodní letiště v Rize. Společnosti ŽIA Valda a VA Reals, které jsou akcionáři společnosti flyLAL, vstoupily do řízení na její podporu.
- 12 Jak vyplývá z předkládacího rozhodnutí, v rámci jiného řízení, než je původní řízení, Latvijas Republikas Konkurences padome (rada pro hospodářskou soutěž Lotyšské republiky) rozhodnutím ze dne 22. listopadu 2006 prohlásila, že systém slev uplatňovaný na letišti v Rize od 1. listopadu 2004 zahrnoval slevy až ve výši 80 % na služby vzletu, přistání a bezpečnosti letadel, což bylo v rozporu s čl. 82 druhým pododstavcem písm. c) ES, nyní s čl. 102 druhým pododstavcem písm. c) SFEU, a uložila letišti v Rize, aby od tohoto jednání upustilo. Z tohoto systému měly prospěch dvě letecké společnosti, mezi kterými byla i společnost Air Baltic.
- 13 Rozsudkem ze dne 27. ledna 2016 Vilniaus apygardos teismas (krajský soud ve Vilniusu, Litva) částečně vyhověl společnosti flyLAL a uložil společnosti Air Baltic povinnost uhradit žalobkyni částku 16 121 094 eur z titulu náhrady škody a úroků zvýšenou o úroky z prodlení ve výši 6 % p. a. Naopak zamítl žalobu společnosti flyLAL v tom rozsahu, v němž směřovala proti letišti v Rize, a zároveň zamítl i žaloby společností ŽIA Valda a VA Reals.
- 14 Letiště v Rize a společnost Air Baltic vznesly u Vilniaus apygardos teismas (krajský soud ve Vilniusu) námitku nedostatku mezinárodní příslušnosti litevských soudů k rozhodování o sporu v původním řízení, a proto tento soud v uvedeném rozsudku nejprve poznamenal, že o této otázce již rozhodl Lietuvos apeliacinis teismas (Odvolací soud Litvy) rozsudkem ze dne 31. prosince 2008.
- 15 Uvedeným rozsudkem Lietuvos apeliacinis teismas (Odvolací soud Litvy) zamítl odvolání podané letištem v Rize a společností Air Baltic proti rozhodnutí Vilniaus apygardos teismas (krajský soud ve Vilniusu) ze dne 25. září 2008, kterým bylo na základě předběžných a zajišťovacích opatření nařízeno zabavení movitých nebo nemovitých věcí a vlastnických práv společnosti Air Baltic a letiště v Rize, a k tomu uvedl, že litevské soudy byly příslušné k projednání sporu v původním řízení v souladu s čl. 5 body 3 a 5 nařízení č. 44/2001. Uvedený rozsudek byl předmětem návrhu na uznání a výkon

v Lotyšsku podaného u Augstākās Tiesas Senāts (senát Nejvyššího soudu, Lotyšsko), přičemž tento soud položil Soudnímu dvoru předběžnou otázku, která vedla k vydání rozsudku ze dne 23. října 2014, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319).

- 16 Vilniaus apygardos teismas (krajský soud ve Vilniusu) poté konstatoval, že litevské soudy dovozují svoji příslušnost z čl. 5 bodů 3 a 5 nařízení č. 44/2001, neboť k protisoutěžnímu jednání, které způsobilo škodu společnosti flyLAL, a to zejména uplatňování predátorských cen, sladování časových harmonogramů letů, nezákonná reklama, rušení přímých letů, jakož i přesun osobní dopravy na mezinárodní letiště v Rize, došlo v Litvě, a zároveň z toho důvodu, že společnost Air Baltic provozovala svou činnost v Litvě prostřednictvím své pobočky.
- 17 Společnost flyLAL, letiště v Rize, společnost Air Baltic, jakož i společnosti ŽIA Valda a VA Reals podaly proti rozsudku Vilniaus apygardos teismas (krajský soud ve Vilniusu) ze dne 27. ledna 2016 odvolání k Lietuvos apeliacinis teismas (Odvolací soud Litvy), který je předkládajícím soudem.
- 18 Tento soud připomíná, že z rozsudku ze dne 23. října 2014, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319), vyplývá, že spor v původním řízení je občanské a obchodní povahy a že spadá do oblasti působnosti nařízení č. 44/2001. Naproti tomu tvrdí, že má pochybnosti ohledně výkladu čl. 5 bodů 3 a 5 nařízení č. 44/2001. Upřesňuje, že povinnost posoudit svou příslušnost v této fázi řízení vyvozuje z článku 782 občanského soudního řádu.
- 19 Co se týče pojmu „místo, kde došlo ke škodn[i] události“ uvedeného v čl. 5 bodě 3 nařízení č. 44/2001, předkládající soud nejprve připomíná judikaturu Soudního dvora, podle níž tento pojem zahrnuje jak místo, kde došlo ke vzniku škody, tak místo, kde došlo k události, která je příčinou vzniku škody, a následně uvádí, že zaprvé určení místa, kde došlo k události, která je příčinou škody, se neobejde bez obtíží vzhledem k tomu, že v projednávaném případě se skutky, které společně či samostatně mohly způsobit škodu, odehrály v různých členských státech, a to v Litvě a Lotyšsku.
- 20 V tomto ohledu uvádí, že je nesporné, že společnost Air Baltic měla prospěch ze slevy ve výši 80 % z ceny služeb poskytovaných letištěm v Rize. Tento systém slev byl předmětem rozhodnutí Rady pro hospodářskou soutěž Lotyšské republiky ze dne 22. listopadu 2006, v němž bylo konstatováno porušení čl. 82 druhého pododstavce písm. c) ES, nyní čl. 102 druhého pododstavce písm. c) SFEU. Podle názoru žalovaných v původním řízení jsou tyto slevy založeny na regulačních aktech, které vydaly lotyšské orgány, a k jejich provádění došlo pouze v Lotyšsku, zejména uplatňováním uvedených slev, poskytováním služeb na letišti v Rize, a čerpáním prospěchu společností Air Baltic. Společnost flyLAL naproti tomu tvrdí, že tento systém slev sice představuje zneužití dominantního postavení, ale vychází z protisoutěžní dohody uzavřené mezi žalovanými v původním řízení v rozporu s článkem 81 ES, nyní článkem 101 SFEU. Podle společnosti flyLAL byla společnost Air Baltic díky výhodám plynoucím z této dohody a křížovému subvencování schopna provádět na letišti ve Vilniusu protisoutěžní činnosti, včetně uplatňování predátorských cen a sladování letového řádu, nezákonné reklamy a rušení letů poté, kdy společnost flyLAL dotčený trh opustila. Podle ní tak tvrzená újma vznikla v Litvě.
- 21 Zadruhé, pokud jde o místo, kde vznikla škoda, předkládající soud zdůrazňuje, že údajná škoda utrpěná společností flyLAL zahrnuje ušlý zisk za období od roku 2004 do roku 2008 na trhu letů s odletem a příletem na letišti ve Vilniusu. V tomto ohledu se tento soud táže, jakým způsobem je třeba takovou škodu kvalifikovat a podle čeho určit místo výskytu škody, a to s ohledem na judikaturu Soudního dvora týkající se újmy, která spočívá výlučně ve finanční ztrátě, jak je uvedeno v rozsudcích ze dne 19. září 1995, Marinari (C-364/93, EU:C:1995:289), ze dne 10. června 2004, Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:364), jakož i ze dne 16. června 2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449).
- 22 Zatřetí si uvedený soud klade otázku ohledně výkladu pojmu „provozování pobočky“ ve smyslu čl. 5 bodu 5 nařízení č. 44/2001.

- 23 V tomto ohledu předkládající soud nepochybuje o tom, že pobočka společnosti Air Baltic v Litvě, jejíž činnost spočívá v mezinárodní letecké dopravě cestujících, nákladu a pošty, splňuje podmínky, které vyžaduje judikatura Soudního dvora k tomu, aby byla považována za „pobočku“ ve smyslu uvedeného článku. Rovněž podotýká, že ze stanov této pobočky vyplývá, že tato pobočka disponovala pravomocí určovat ceny letů společnosti Air Baltic s odletem a příletem na letišti ve Vilniusu. Nicméně podle tohoto soudu neexistují doklady prokazující, že daná pobočka takové ceny skutečně určovala.
- 24 Předkládající soud se tedy táže, zda činnost pobočky společnosti Air Baltic v Litvě může být důvodem pro použití čl. 5 bodu 5 nařízení č. 44/2001.
- 25 Za těchto podmínek se Lietuvos apeliacinis teismas (Odvolací soud Litvy) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Je třeba pojem ‚místo, kde došlo ke škodn[í] události‘, uvedený v čl. 5 [bodě] 3 [nařízení č. 44/2001] chápat za okolností projednávané věci jako místo, kde došlo k uzavření protiprávní dohody mezi žalovanými v rozporu s čl. 82 [druhým pododstavcem] písm. c) ES [nyní čl. 102 první pododstavec písm. c) SFEU], nebo jako místo, kde byly provedeny úkony, prostřednictvím kterých byla finanční výhoda vyplývající z takové dohody využita, a to uplatňováním predátorských cen (v návaznosti na křížové subvencování) s cílem konkurovat žalobkyni na stejných dotčených trzích?
- 2) Je možné v projednávané věci škodu (ušlý zisk), která žalobkyni vznikla v důsledku protiprávního jednání žalovaných, považovat za škodu ve smyslu čl. 5 [bodu] 3 [nařízení č. 44/2001]?
- 3) Má být činnost pobočky společnosti Air Baltic v Litvě za okolností projednávané věci považována za „provozování pobočky“ ve smyslu čl. 5 [bodu] 5 [nařízení č. 44/2001]?“

K předběžným otázkám

Úvodní poznámky

- 26 K odpovědi na otázky položené předkládajícím soudem je třeba připomenout, že kapitola II oddíl 2 nařízení č. 44/2001 stanoví některá ustanovení o určení zvláštní příslušnosti, mezi něž patří určení příslušnosti podle čl. 5 bodů 3 a 5 uvedeného nařízení, pouze jako výjimku z obecného pravidla stanoveného v čl. 2 odst. 1 nařízení č. 44/2001, které přiznává příslušnost soudům členského státu, na jehož území má žalovaný bydliště. Vzhledem k tomu, že jak pravidlo příslušnosti soudů místa, kde došlo ke škodní události ve smyslu čl. 5 bodu 3 nařízení č. 44/2001, tak pravidlo příslušnosti soudů místa pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny ve sporech vyplývajících z jejich provozu ve smyslu čl. 5 bodu 5 téhož nařízení, představují pravidla zvláštní příslušnosti, musí být vykládána samostatně a striktně, což nedovoluje výklad přesahující případy výslovně předvídané uvedeným nařízením (v tomto smyslu ve vztahu k provozování pobočky viz rozsudek ze dne 22. listopadu 1978, Somafer, 33/78, EU:C:1978:205, body 7 a 8, a v oblasti delikt ní odpovědnosti viz rozsudek ze dne 16. června 2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, bod 25 a citovaná judikatura).
- 27 Podle ustálené judikatury se pravidla pro určení zvláštní příslušnosti stanovená v čl. 5 bodech 3 a 5 uvedeného nařízení zakládají na existenci zvláště úzké vazby mezi sporem a soudy, u kterých může být podána žaloba, což odůvodňuje určení příslušnosti uvedených soudů z důvodů řádného výkonu spravedlnosti a účelné organizace řízení (v tomto smyslu ve vztahu k provozování pobočky viz rozsudky ze dne 22. listopadu 1978, Somafer, 33/78, EU:C:1978:205, bod 7, jakož i ze dne 6. dubna 1995, Lloyd's Register of Shipping, C-439/93, EU:C:1995:104, bod 21, a v oblasti delikt ní odpovědnosti viz rozsudky ze dne 16. června 2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, bod 26, a ze dne 17. října 2017, Bolagsupplysningen a Ilsjan, C-194/16, EU:C:2017:766, bod 26).

- 28 Pokud jde zejména o pojem „místo, kde došlo ke škodn[í] události“ uvedený v čl. 5 bodě 3 nařízení č. 44/2001, z ustálené judikatury vyplývá, že toto slovní spojení se vztahuje k místu, kde došlo ke vzniku škody, a zároveň k místu, kde došlo k události, která je příčinou škody, takže žalovaný může být na základě volby žalobce žalován u soudu jednoho či druhého místa (viz zejména rozsudky ze dne 19. dubna 2012, Wintersteiger, C-523/10, EU:C:2012:220, bod 19; ze dne 28. ledna 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, bod 45, jakož i ze dne 16. června 2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, bod 28, jakož i citovaná judikatura).
- 29 Na položené otázky je třeba odpovědět s ohledem na uvedené úvahy.

K druhé otázce

- 30 Podstatou druhé otázky, kterou je třeba se zabývat na prvním místě, je, zda musí být čl. 5 bod 3 nařízení č. 44/2001 vykládán v tom smyslu, že v rámci žaloby na náhradu škody způsobené protisoutěžním jednáním, může ušlý zisk, který údajně utrpěla strana poškozená tímto jednáním, představovat škodu umožňující založit příslušnost soudů členského státu, které se nacházejí v „místě, kde došlo ke škodn[í] události“. Vzhledem k tomu, že předkládající soud se zmiňuje rovněž o výskytu takové škody, je třeba tuto otázku v souladu s judikaturou připomenutou v bodě 28 tohoto rozsudku chápat tak, že se týká zejména určení místa, kde vznikla škoda.
- 31 Jak bylo uvedeno generálním advokátem v bodě 37 jeho stanoviska, je třeba odlišit původní újmu, která je přímým následkem příčinné události a jejíž místo výskytu může odůvodnit příslušnost podle čl. 5 bodu 3 nařízení č. 44/2001, od navazujících škodlivých následků, které nejsou způsobitelné založit soudní příslušnost na základě tohoto ustanovení.
- 32 V tomto ohledu Soudní dvůr v bodech 14 a 15 rozsudku ze dne 19. září 1995, Marinari (C-364/93, EU:C:1995:289), uvedl, že pojem „místo, kde došlo ke škodn[í] události“ nelze vykládat široce tak, že by zahrnoval každé místo, kde mohou být pocítovány škodlivé následky skutečnosti, která způsobila škodu, jež ve skutečnosti vznikla někde jinde. V návaznosti na to Soudní dvůr upřesnil, že tento pojem nelze vykládat tak, že zahrnuje místo, kde poškozený dle svého tvrzení utrpěl majetkovou újmu, která nastala v důsledku původní škody, ke které došlo a kterou utrpěl v jiném státě.
- 33 Za těchto podmínek se svou otázkou předkládající soud zaprvé táže, zda takový ušlý zisk, který tvrdí společnost flyLAL, lze kvalifikovat jako „původní újmu“ ve smyslu této judikatury, nebo zda představuje pouze následnou finanční újmu, která sama o sobě nemůže odůvodnit použití čl. 5 bodu 3 nařízení č. 44/2001.
- 34 Jak vyplývá ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, a s výhradou posouzení skutkového stavu, jež přísluší předkládajícímu soudu, tvrzený ušlý zisk společnosti flyLAL spočívá ve ztrátách, které společnost údajně utrpěla z toho důvodu, že bylo obtížné provozovat ziskové lety s odletem a příletem na letišti ve Vilniusu vzhledem k uplatňování predátorských cen společností Air Baltic, které byly financované díky snížení letištních poplatků, z nichž těžila společnost Air Baltic na předcházejícím trhu na základě protisoutěžní dohody uzavřené s letištem v Rize. V projednávané věci, jak bylo uvedeno společností flyLAL na jednání, se jedná zejména o ztráty tržeb na leteckých trasách s odletem a příletem na letišti ve Vilniusu, které byly ovlivněny tímto jednáním.
- 35 V kontextu údajného porušení zákazu dalšího prodeje výrobků mimo síť selektivní distribuce vyplývající z internetové nabídky výrobků, na které se vztahuje tato síť, již Soudní dvůr rozhodl, že snížení objemu prodeje a z toho plynoucí ušlý zisk schváleného distributora představují škodu takové povahy, která zakládá použití čl. 5 bod 3 nařízení č. 44/2001 (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 21. prosince 2016, Concurrence, C-618/15, EU:C:2016:976, body 33 a 35).

- 36 Je rovněž třeba mít za to, že ušlý zisk spočívající zejména ve ztrátách tržeb, k nimž údajně došlo v důsledku protisoutěžního jednání v rozporu s články 101 a 102 SFEU, lze považovat za „škodou“ pro účely uplatnění čl. 5 bodu 3 nařízení č. 44/2001, což v zásadě umožňuje založit soudní příslušnost soudů členského státu v místě, kde došlo ke škodní události.
- 37 Druhá otázka předkládajícího soudu se zadruhé týká toho, jak určit místo, kde došlo ke vzniku takové škody.
- 38 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že údajně protisoutěžní jednání žalovaných v původním řízení se týkalo trhu letů s odletem a příletem na letišti ve Vilniusu, což podle společnosti flyLAL mělo za následek narušení hospodářské soutěže na tomto trhu. Zároveň toto jednání mělo způsobit škodu společnosti flyLAL.
- 39 V projednávaném případě, pokud jde o ztráty vzniklé letecké společnosti u provozovaných letů s odletem a příletem v hlavním městě členského státu, ve kterém má sídlo uvedená společnost, za podstatně ovlivněný trh musí být považován trh tohoto členského státu, v němž uvedená společnost vykonává většinu svých činností týkajících se takových letů, tedy litevský trh.
- 40 Jestliže se trh ovlivněný protisoutěžním jednáním nachází v členském státě, na jehož území tvrzená škoda údajně nastala, je třeba mít za to, že místo, kde vznikla škoda, se pro účely použití čl. 5 bodu 3 nařízení č. 44/2001 nachází v tomto členském státě. Toto řešení, založené na sladění těchto dvou prvků, totiž odpovídá cíli zaručení blízkosti a předvídatelnosti pravidel o příslušnosti, jelikož jednak soudy členského státu, v němž se nachází dotčený trh, mají nejlepší postavení k tomu, aby posoudily takové žaloby na náhradu škody, a jednak hospodářský subjekt účastníci se protisoutěžního jednání může rozumně předpokládat, že může být žalován u soudu místa, kde jeho jednání porušilo pravidla zdravé hospodářské soutěže.
- 41 Kromě toho, jak uvedl generální advokát v bodě 52 svého stanoviska, takové určení místa, kde vznikla škoda, je v souladu s požadavkem souladnosti stanoveným v bodě 7 odůvodnění nařízení (ES) č. 864/2007 Evropského parlamentu a Rady ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II) (Úř. věst. 2007, L 199, s. 40), jelikož podle čl. 6 odst. 3 písm. a) tohoto nařízení je rozhodným právem pro mimosmluvní závazkové vztahy, které vznikají z omezení hospodářské soutěže, právo země, jejíž trh je nebo může být narušen.
- 42 Vzhledem k tomu, že se spor v původním řízení týká několika žalovaných, je třeba mimo jiné připomenout, že toto kritérium zakládající příslušnost se uplatní rovněž v případě více původců škody, a to s ohledem na to, že čl. 5 bod 3 nařízení č. 44/2001 umožňuje založit příslušnost soudu podle místa vzniku údajné škody ve vztahu ke všem údajně odpovědným původcům za předpokladu, že škoda vznikla v obvodu soudu rozhodujícího o žalobě (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 3. dubna 2014, Hi Hotel HCF, C-387/12, EU:C:2014:215, bod 40).
- 43 S ohledem na tyto úvahy je třeba na druhou otázku odpovědět tak, že čl. 5 bod 3 nařízení č. 44/2001 musí být vykládán v tom smyslu, že v rámci žaloby na náhradu škody způsobené protisoutěžním jednáním je „místem, kde došlo ke škodní události“, v takové situaci, jako je situace dotčená v původním řízení, zejména místo, kde došlo ke vzniku ušlého zisku, který spočívá ve ztrátě tržeb, tedy místo trhu dotčeného uvedeným jednáním, na němž poškozený dle svého tvrzení utrpěl ztráty.

K první otázce

- 44 První otázka se dle svého znění týká uplatňování predátorských cen v rozporu s článkem 102 SFEU a vztahuje se rovněž na hypotézu uzavření na předcházejícím trhu protisoutěžní dohody v rozporu s článkem 101 SFEU.

- 45 Podstatou této otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 5 bod 3 nařízení č. 44/2001 musí být vykládán v tom smyslu, že v rámci žaloby na náhradu škody způsobené protisoutěžním jednáním lze pojem „místo, kde došlo ke škodn[í] události“ chápat jako místo, kde došlo k uzavření dohody narušující hospodářskou soutěž v rozporu s článkem 101 SFEU, nebo jako místo, kde byly provedeny úkony, prostřednictvím kterých byla finanční výhoda vyplývající z takové dohody využita, a to zejména uplatňováním predátorských cen, což představuje zneužití dominantního postavení ve smyslu článku 102 SFEU.
- 46 Na úvod je třeba zdůraznit, jak bylo připomenuto v bodě 28 tohoto rozsudku, že čl. 5 bod 3 nařízení č. 44/2001 přiznává žalobci možnost obrátit se na soud místa, kde vznikla škoda, nebo soud místa, kde došlo k události, která je příčinou škody, takže příslušnost soudu může být oprávněně založena na jednom z těchto dvou kritérií pro určení příslušnosti.
- 47 V projednávaném případě se věc v původním řízení vyznačuje řetězcem událostí, z nichž každá sama o sobě může být tvrzenou „událostí, která je příčinou škody“, přičemž hypotéza, že škoda vyplývá z jejich vzájemného působení, zůstává rovněž otevřená. Předkládající soud tak jednak odkazuje na protisoutěžní jednání, v jehož rámci letiště v Rize poskytlo společnosti Air Baltic preferenční slevy navázané na služby vzletu, přistání a bezpečnosti letadel, což posílilo dominantní postavení této společnosti na trhu s odletem a příletem na mezinárodním letišti v Rize, jakož i na protisoutěžní dohodu údajně uzavřenou mezi uvedeným letištěm a společností Air Baltic za tímto účelem, a jednak zmiňuje úkony využívající finanční výhody, která z této dohody vyplývá, zejména tím, že společnost Air Baltic uplatňovala predátorské ceny u některých letů s odletem a příletem na letišti ve Vilnius. Ve věci v původním řízení byla tvrzena existence protiprávní dohody ve smyslu článku 101 SFEU, přičemž praktika spočívající v uplatňování predátorských cen může být pouze prováděním této dohody anebo může představovat samostatné protisoutěžní jednání ve smyslu článku 102 SFEU.
- 48 Za těchto obzvláště složitých okolností závisí určení místa, kde došlo k události, která je příčinou škody, zejména na tom, zda údajné protisoutěžní jednání vychází z protisoutěžní dohody ve smyslu článku 101 SFEU nebo ze zneužití dominantního postavení ve smyslu článku 102 SFEU.
- 49 S výhradou ověření, která musí provést předkládající soud, pokud jde o vztah mezi jednotlivými prvky dotčeného protisoutěžního jednání, je třeba podotknout, že v rozsahu, v němž vyplývá ze skutkových okolností věci v původním řízení, že protisoutěžní dohoda údajně uzavřená v rozporu s článkem 101 SFEU představuje událost, která je příčinou tvrzené škody, může příslušnost – podle čl. 5 bodu 3 nařízení č. 44/2001 – rozhodovat o škodě, která byla údajně touto dohodou způsobena, z hlediska „místa události, která je příčinou škody“ a s ohledem na všechny účastníky takové dohody, připadnout soudu místa, kde byla dohoda s konečnou platností uzavřena (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 21. května 2015, CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, bod 50). V takovém případě by za místo uzavření údajné protisoutěžní dohody mohlo být označeno Lotyšsko.
- 50 Takové řešení by rovněž mělo být zvoleno, prokáže-li se, že uplatňování predátorských cen společností Air Baltic u některých letů s odletem a příletem na letišti ve Vilnius bylo pouze jednáním provádějícím tuto dohodu.
- 51 Naproti tomu pokud uplatňování predátorských cen představuje samostatné protiprávní jednání porušující článek 102 SFEU, je na základě čl. 5 bodu 3 nařízení č. 44/2001 příslušný soud místa, kde došlo k dotčenému protisoutěžní jednání.
- 52 Na rozdíl od škody způsobené protiprávní kartelovou dohodou uzavřenou mezi různými účastníky, skutečnost, která je příčinou škody v případě zneužití dominantního postavení, se totiž na dohodě nezakládá, ale vychází z tohoto zneužití, tedy z úkonů provedených dominantním podnikem v praxi, zejména nabízením a uplatňováním predátorských cen na dotčeném trhu.

- 53 Za předpokladu, že skutečnosti, které nastaly ve věci v původním řízení, byly součástí společné strategie, jejímž cílem bylo vyloučit společnost flyLAL z trhu letů s příletem a odletem na letišti ve Vilniusu, a že společně přispěly ke vzniku tvrzené škody, je na předkládajícím soudu, aby určil událost, která má zvláštní význam pro provádění takové strategie v rámci řetězce události ve věci v původním řízení.
- 54 Toto posouzení bude provedeno pouze s cílem identifikovat vazby na stát, v němž má sídlo soud, které odůvodňují jeho příslušnost na základě čl. 5 bodu 3 nařízení č. 44/2001 (rozsudek ze dne 16. června 2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, bod 44), přičemž předkládající soud se v tomto ohledu musí spokojit s posouzením sporu *prima facie*, aniž posoudí meritum sporu, pokud – jak v podstatě uvedl generální advokát v bodech 89 až 92 svého stanoviska – určení deliktů občanskoprávní odpovědnosti za skutek, který vedl ke vzniku škody, spadá do působnosti vnitrostátních právních předpisů.
- 55 Řešení spočívající ve stanovení hraničního určovatele v závislosti na hodnotících kritériích podle vnitrostátního hmotného práva by totiž bylo v rozporu s cílem právní jistoty, jelikož v závislosti na použitelném právu by jednání osoby, k němuž došlo v jiném členském státě, než je členský stát soudu rozhodujícího o žalobě, mohlo být i nemuselo být kvalifikováno jako událost, která je příčinnou škody, pro účely stanovení příslušnosti podle čl. 5 bodu 3 nařízení č. 44/2001 (rozsudek ze dne 16. května 2013, Melzer, C-228/11, EU:C:2013:305, bod 35).
- 56 Jak uvedl generální advokát v bodě 96 svého stanoviska, volba určité události jako relevantní pro účely určení soudní příslušnosti zabraňuje tomu, aby byla založena příslušnost několika soudů zároveň. To je v souladu se zvláštní povahou příslušnosti podle čl. 5 bodu 3 nařízení č. 44/2001 a s požadavkem restriktivního výkladu, což zároveň umožňuje lepší předvídatelnost.
- 57 S ohledem na tyto úvahy je třeba na první otázku odpovědět tak, že čl. 5 bod 3 nařízení č. 44/2001 musí být vykládán v tom smyslu, že v rámci žaloby na náhradu škody způsobené protisoutěžním jednáním, lze pojem „místo, kde došlo ke škodn[í] události“ chápat buď jako místo uzavření protisoutěžní dohody v rozporu s článkem 101 SFEU, nebo jako místo, kde byly nabízeny a uplatňovány predátorské ceny, jestliže takové jednání porušuje článek 102 SFEU.

K třetí otázce

- 58 Třetí otázkou se předkládající soud v podstatě táže Soudního dvora na výklad pojmu „spor vyplývající z provozování pobočky“ ve smyslu čl. 5 bodu 5 nařízení č. 44/2001 za takových okolností, jako jsou okolnosti dotčené ve věci v původním řízení.
- 59 V tomto ohledu je namístě připomenout, že Soudní dvůr stanovil dvě kritéria, která určují, zda žaloba týkající se provozování pobočky má vazbu na členský stát. Zaprvé pojem „pobočka“ předpokládá existenci centra činnosti, které dlouhodobě vystupuje navenek jako detašované pracoviště mateřského podniku. Toto centrum musí mít vedení a musí být materiálně vybaveno tak, že může vést jednání s třetími osobami, které se tak nemusejí obracet přímo na mateřský podnik. Zadruhé se spor musí týkat buď úkonů souvisejících s provozováním pobočky, nebo závazků, které na sebe tato pobočka vzala jménem mateřského podniku, pokud mají být provedeny ve státě, v němž se tato pobočka nachází (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 19. července 2012, Mahamdia, C-154/11, EU:C:2012:491, bod 48 a citovaná judikatura).
- 60 Podle předkládajícího soudu není pochyb o tom, že podmínky prvního kritéria, jak uvádí judikatura, jsou v projednávané věci splněny. Tento soud si v rámci posouzení druhého kritéria pouze klade otázku, zda se spor v původním řízení týká „provozování“ pobočky, kterou má společnost Air Baltic v Litvě.

- 61 V tomto ohledu uvedený soud poznamenává, že ačkoli má tato pobočka podle svých stanov pravomoc navazovat hospodářské vztahy se třetími osobami a zejména stanovit ceny za své služby, neexistují žádné důkazy o tom, že tato pobočka skutečně stanovovala ceny letů na dotčených trzích ve věci v původním řízení. Kromě toho tato pobočka neprokázala, že má účetnictví oddělené od mateřského podniku.
- 62 Článek 5 bod 5 nařízení č. 44/2001, kterým se stanoví odchylka od obecného pravidla pro určení příslušnosti podle čl. 2 odst. 1 tohoto nařízení, musí být, jak bylo připomenuto v bodě 26 tohoto rozsudku, vykládán restriktivně.
- 63 Z toho vyplývá, jak uvedl generální advokát v bodech 137 a 142 svého stanoviska, že v případě žaloby založené na deliktní odpovědnosti je k tomu, aby se spor týkal činnosti pobočky, nutné, aby se pobočka skutečně podílela na určitých úkonech, z nichž se skládá občanskoprávní delikt.
- 64 V projednávaném případě přísluší předkládajícímu soudu určit případnou úlohu pobočky společnosti Air Baltic v rámci údajného protisoutěžního jednání. S ohledem na údaje vyplývající z žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce mu přísluší zejména posoudit, zda činnosti vykonávané touto pobočkou spočívaly ve skutečných úkonech nabízení a uplatňování tvrzených predátorských cen a zda tato účast na údajném zneužití dominantního postavení byla natolik významná, aby mohla být považována za úzce související se sporem v původním řízení.
- 65 Pokud jde o okolnost, že pobočka společnosti Air Baltic neprokázala, že má účetnictví oddělené od mateřské společnosti, je třeba uvést, že tato skutečnost nepředstavuje relevantní kritérium k určení toho, zda měla tato pobočka skutečně podíl na praktice predátorských cen, které dle společnosti flyLAL měla uplatňovat společnost Air Baltic.
- 66 S ohledem na tyto úvahy je třeba na třetí otázku odpovědět tak, že čl. 5 bod 5 nařízení č. 44/2001 musí být vykládán v tom smyslu, že pojem „spor vyplývající z provozování pobočky“ zahrnuje žalobu na náhradu škody údajně způsobené zneužitím dominantního postavení, které spočívá v uplatňování predátorských cen, pokud měla pobočka dominantního podniku skutečný a významný podíl na takovém zneužívajícím jednání.

K nákladům řízení

- 67 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (druhý senát) rozhodl takto:

- 1) **Článek 5 bod 3 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech musí být vykládán v tom smyslu, že v rámci žaloby na náhradu škody způsobené protisoutěžním jednáním je „místem, kde došlo ke škodní události“, v takové situaci, jako je situace dotčená v původním řízení, zejména místo, kde došlo ke vzniku ušlého zisku, který spočívá ve ztrátě tržeb, tedy místo trhu dotčeného uvedeným jednáním, na němž poškozený dle svého tvrzení utrpěl ztráty.**

- 2) Článek 5 bod 3 nařízení č. 44/2001 musí být vykládán v tom smyslu, že v rámci žaloby na náhradu škody způsobené protisoutěžním jednáním, lze pojem „místo, kde došlo ke škodní události“ chápat buď jako místo uzavření protisoutěžní dohody v rozporu s článkem 101 SFEU, nebo jako místo, kde byly nabízeny a uplatňovány predátorské ceny, jestliže takové jednání porušuje článek 102 SFEU.
- 3) Článek 5 bod 5 nařízení č. 44/2001 musí být vykládán v tom smyslu, že pojem „spor vyplývající z provozování pobočky“ zahrnuje žalobu na náhradu škody údajně způsobené zneužitím dominantního postavení, které spočívá v uplatňování predátorských cen, pokud měla pobočka dominantního podniku skutečný a významný podíl na takovém zneužívajícím jednání.

Podpisy.